

ЗНО ВІСНИК

10 ІНТЕРВ'Ю З ЕКСПЕРТАМИ ТА
200-БАЛЬНИКАМИ

Чи відомо вам, скільки учасників налічує ЗНО спільнота України?

Одна лише її частина – це випускники 2013 року, не багато, не мало – 322 088. Однак до лав ЗНО спільноти можна зарахувати ще й теперішніх випускників і тих, хто вже успішно гризе граніт науки у ВУЗах України, їх батьків, викладачів, вчителів школи, розробників ЗНО, спостерігачів, загалом всіх, хто прямо або ж опосередковано має причетність до тестування. Хтось з них бачить поки зовнішню сторону ЗНО, а хтось уже був за «лаштунками».

Саме останні здатні вивернути тестування внутрішньою стороною назовні, висвітлити всі його нюанси. На нашу думку, їх бачення заслуговує на довіру високої проби. Це ЗНО-експерти, а також екс-учасники, які своїми результатами поцілили в саме «яблучко» – у 200 балів. Дехто став дво-, ба навіть трикратним чемпіоном.

Ми зібрали 10 найкращих інтерв'ю з ними, щоб допомогти вам намалювати двосторонню картинку системи ЗНО. Навіщо? Задля вашої якісної підготовки та досягнення максимальних балів з різних предметів.

Щастя вам!

P.S. Матеріалу чимало, тому, як і підготовку до ЗНО, радимо його розділити на частини, і в перервах між задачками, формулами та написанням творів озброюватись ще й достовірною та цінною інформацією.

Зміст

1. Поради 200-бальниці на ЗНО Ірини Тригубишин: як поцілити у саме «яблучко» ще й з двох предметів.....	4
2. Поради 200-бальниці Олесі Редько: «Лякатися не варто. Порівняно з навчанням в університеті, ЗНО – це приємна прогулянка».....	7
3. Дівчина на всі 600 балів	12
4. Відсутність змін веде до краху системи ЗНО, Ігор Лікарчук	16
5. Наскільки можна довіряти ЗНО?	23
6. Ліки гірші за хворобу	28
7. Поради 200-бальниці: «Варто вірити в себе, як би банально це не звучало»	31
8. На ЗНО із Богом. Вадим Слободян із Івано-Франківська отримав по 200 балів із 3-х предметів	34
9. Двістібальники обирають КНУ ім.Т.Шевченка	37
10. ЗНО очима спостерігача	39

1. Поради 200-бальниці на ЗНО Ірини Тригубишин: як поцілити у саме «яблучко» ще й з двох предметів

*«Я вважаю, що секрет успіху:
1% - таланту і 99% - праці.
Проте велику роль грає
випадковість і везіння».*

Ірина навчається в НТУУ «КПІ» на факультеті інформатики та обчислювальної техніки. Навчання їй подобається, в цілому – цікаво та не дуже складно, хіба що моментами. Ірина вважає, що зробила правильний вибір ВУЗу та спеціальності і бажає всім теперішнім випускникам теж вдалого вибору та успіхів на ЗНО.

Ірино, як проходить твоє навчання в інституті?

Класно, мені тут подобається. Я правильно вибрала навчальний заклад та спеціальність. Як і всюди, є свої плюси-мінуси, але поки що все нормально. В принципі навчатись

нескладно, хіба що моментами.

Нам відомо, що ти любиш подорожувати, спілкуватися з друзями у соцмережах, а також читати. Чи змінились твої захоплення після вступу до ВУЗу? І чи маєш ти на них час?

У мене з'явився час та можливість втілювати ці захоплення. Тобто зараз я можу сама керувати своїм часом)

Які твої плани на майбутнє?

Як до вступу, так і зараз я хочу стати програмістом. Не знаю, як це все у мене вийде. Поки що навчання на першому плані, а далі буде видно. При чому під навчанням я більше маю на увазі саморозвиток, а не те, що вчать в універі.

Давай перейдемо безпосередньо до теми ЗНО. Яке визначення ти дала б тестуванню?

Це тест, який треба пройти, щоб вступити до університету; це допоміжний засіб для вступу у ВУЗ. У системі ЗНО є багато нюансів, неопрацьованостей, але в загальному, по-моєму, - це найкращий варіант на сьогодні. Під нюансами я маю на увазі те, що в багатьох завданнях були неточності, а також невідповідність шкільній програмі. На ЗНО з фізики я пам'ятаю були серйозні завдання по тому, що в школі розглядалось поверхово, і, навпаки, поверхові завдання по тому, на що зверталась особлива увага. Крім того, в тестах в принципі легко зробити помилку, тому потрібно бути дуже уважними.

Ірино, ти складала ЗНО з фізики, математики, української мови та літератури. Скільки часу та як ти готувалась?

До ЗНО з української мови я готувалась рік, до математики майже не готувалась, по суті, чотири дні перед тестуванням виділила на повторення, а до фізики – десть місяць часу. Готуючись до фізики я переглядала теорію, тому що формули пам'ятала всі. Те, чого не знала – розбиралася: шукала у шкільних підручниках відповіді на свої питання, коли чогось у них не знаходила, тоді користувалась довідниками. Багато часу перед ЗНО я проводила у бабусі, де не було ні інтернету, ні знайомих. Коли мені там ставало нудно, я розуміла, що треба йти вчитися, адже інших варіантів нема. Ось так і готувалась.

З підготовкою мені допомагала мама. Вона – вчитель фізики, тому пояснювала мені те, що я до кінця не розуміла. В принципі, вона

контролювала процес підготовки, заставляла мене щось робити).

Ірино, головне питання: як поцілити у 200 балів, у саме яблучко, ще й двічі?

Тільки працювати. Я вважаю, що секрет успіху: 1% - таланту і 99% - праці. Проте велику роль грає і випадковість. У деяких завданнях дуже легко помилитись і потрібно старатись уважно дивитись, перевіряти все, наприклад, заповнюючи бланки. Особливо це стосується таких предметів, як математика та фізика: виконуючи підрахунки, потрібно бути дуже уважними, щоб не загубити чогось важливого.

Що стосується підготовки, то я б радила розв'язувати не лише звичайні, але й важчі завдання, тобто не лише зі шкільних підручників, але й складнішого рівня. Вони дозволяють упорядкувати знання, прослідкувати зв'язки між різними розділами. Таким чином можна отримати в голові цілісну картину того, що вчиш, а не набір хаотичних кусків. Коли ти знаєш, чому певні явища проходять саме так, то відповіді на інші питання не просто легше згадати, до них можна додуматись.

Крім того, я проходила пробні тестування, щоб відчувати, що це таке, щоб не лякатись і знати, до чого готуватись. Хоча зараз бачу, що можна було обійтись і без цього. Просто нас усіх лякали, що все дуже серйозно,

треба все знати, там страшно і таке подібне.

Звідси впливає головна порада – заспокоїтись, не лякатись того, через що пройшли різні учні.

Добре, а як тоді не хвилюватись?

В мене хвилювання пропадало як тільки я починала щось робити. Тоді мозок перемикався на роботу і місце хвилюванню уже немає. А безпосередньо перед тестуванням дуже складно не хвилюватись. Не знаю, я хвилювалась. Все минуло, коли почала виконувати завдання.

Чи пам'ятаєш свої відчуття, коли отримала результати?

Я пам'ятаю, що була трохи здивована, але звичайно відчуття приємні, класні.

Який етап чи предмет вважаєш найскладнішим?

Мені завжди було важко писати твори. Я цього не любила. Вважаю, що саме цей момент був найскладнішим. А взагалі справлятися з тестами мені було нескладно, тому що з 4 відповідей 100% одна правильна, просто треба вибрати ту, яка найбільш імовірно правильна.

А чи варто розраховувати на везіння під час ЗНО?

Думаю, так. Я для страховки здавала цей ЗНО з географії. До цього предмету зовсім не готувалась і набрала 189 балів. На цьому тестуванні якраз і були такі запитання, відповідь до яких можна було вибрати – найбільш

імовірно правильну. Потрібно було ввімкнути логіку та трохи інтуїції.

Що ти побажаєш усім теперішнім випускникам?

Хочу побажати зробити правильний вибір професії та ВУЗу. А також не варто заціклюватись саме на ЗНО, а краще зосередитись на тому, чим вони дійсно хочуть займатись через 5-10 років.

Дякуємо, Ірино, за цікаву бесіду. Успіхів тобі та нових максимальних досягнень!

2. Поради 200-бальниці Олесі Редько: «Лякатися не варто. Порівняно з навчанням в університеті, ЗНО – це приємна прогулянка».

«Для успіху на ЗНО потрібно вчити нюанси, бо все тестування базується саме на них».

Нинішня студентка Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського Олеся Редько – одна з так званих 200-бальників: їй вдалось поцілити у саме «серце» ЗНО своїм максимальним результатом з біології. Вона люб'язно погодилась поспілкуватись та розповісти про свій трикратний досвід складання страшного (або й не дуже) іспиту під назвою ЗНО.

Що цікавого та корисного розповіла нам Олеся?

Олесю, доброго дня! Ти пройшла шлях ЗНО рік тому, що пригадуєш про цей страшний іспит зараз?

Насамперед хочу сказати, що перший рік в університеті був набагато страшнішим, ніж всі ЗНО, ДПА та іспити разом взяті. Після сесій в медичному ВУЗі ЗНО – це приємна прогулянка. Порівняно з тим, що я зараз маю вчити, підготовка була набагато легшою.

Звичайно, тоді це було страшно, тому що нове, а нове завжди викликає страх та неприємні емоції. Порівняти ЗНО можна було б хіба що з олімпіадами, в яких я брала участь, починаючи з 8 класу: з хімії, біології, англійської, а також у конкурсах, на зразок

«Левеня», «Кенгуру». Подібність є, оскільки це теж тести і система така сама.

Зараз розумію, що негативну роль відіграли відгуки тих випускників, які з тих чи інших причин не здали ЗНО на стільки, на скільки хотіли. І тепер вони лякають своїми невдачами інших. Страшно було в основному через те, що я і мої батьки піддавалися загальній паніці. Не стільки я, скільки батьки.

Хоча мушу сказати, що страх перед комп'ютером набагато менший, ніж перед людиною. Коли ти пишеш тести, ти мало хвилюєшся, що твій почерк може хтось не прочитати (звісно, це не стосується твору). Тому лякатись дійсно не варто. Крім того, тести виявилися для мене набагато легшими, ніж я думала.

Олесю, а чи дійсно ЗНО перевіряє знання випускників? Чи дає воно зелене світло тим, хто прагне самотужки вступити до ВНЗ?

Тепер я можу сказати, що такі перевіряє, а гарні результати ЗНО забезпечують вступ. На вступних іспитах мої шанси були б значно меншими через людський фактор. Навіть середній бал атестата не показує об'єктивної картини знань. Золота медаль теж часто для галочки. А на ЗНО людський фактор дійсно усунено, тому я вважаю, що тестування показує реальні знання. Хоча мало хто вірить і зараз, що можна без грошей вступити до медичного ВУЗу.

Які предмети ти вибрала для складання? Поділись, будь ласка, своїми успіхами?

Я складала біологію, хімію, українську мову та літературу. Мої бали, відповідно: 200; 199,5 та 199.

Мене дуже часто запитували, чому я не здавала четвертий предмет. Я вирішила, що не хочу розпорошуватись, щоб не тратити час і зусилля, а краще вибрати те, що дійсно потрібно для вступу і працювати, щоб отримати максимально можливі для себе бали.

Як вважаєш, а коли потрібно починати працювати, готуватись?

Розпочинати чим раніше, тим краще. Звичайно, про останні місяці говорити взагалі не варто. Я починала готуватися за рік. Вважаю, це найоптимальніша підготовка.

Як ти готувалась і з ким?

Взагалі, готувалася я не лише рік. На профільні предмети я постійно звертала особливо увагу, їх ніколи не запускала. Допомогали мені репетитори. Чому? Тому що потрібно мати дуже велику силу волі, аби людина могла змусити себе працювати самостійно. Крім того, на випускників звалюється купа інформації, і вони часто не знають, з чого починати, як фільтрувати, і що брати до уваги. Одні радять те, інші – інше. Обов'язково потрібна людина, в якій можна спитати поради, що, як, по чому готувати. До того ж потрібно вміти планувати. Наприклад, коли я

готуюсь до сесії зараз, я використовую ті ж самі методи, як під час підготовки до ЗНО. Тобто я вчу малими порціями, але систематично.

Звичайно, є такі, які цілий рік б'ють байдики, а потім в останні дні хапаються за голову і починають вчити невідомо що. Якщо вони отримують хороші результати, то честь їм і хвала, але я до такої категорії не відношуся, тому що в обмежені терміни не можу запам'ятати величезну кількість матеріалу. Якщо є щось велике, я його розділюю і все. Наприклад, готуючись до біології, останнього предмету, я брала калькулятор та ділила, кількість сторінок на кількість днів, які потрібно було прочитати.

Однак одними репетиторами ніколи не обійдешся, повинна бути база знань до початку роботи з ними. Адже наявність хорошого помічника ніяк не гарантує успішну здачу ЗНО разом зі вступом. Головне – в людини повинна бути мотивація, необхідно розуміти, для чого вона це вчить.

Олесю, так в чому ж секрет 200 балів?

Що стосується саме 200 балів. Я знала, що ЗНО з біології я написала добре. Але те, що результати будуть саме такими, ніколи не думала. Коли через місяць дізналась про те, що маю 200 балів з біології, це стало для мене справжнім шоком.

Хоча в процесі підготовки у мене і були такі страхи, що ЗНО я взагалі не здам. На чому хочу наголосити: не таке страшне ЗНО. От коли людина не готується, тоді опускаються руки. А якщо гарно підготуватись, намагатись подолати ці страхи, то на самому ЗНО приходить впевненість, і знання в голові спливають.

В чому секрет? Старатися і працювати. От і все.

Наприклад, для кожного предмету я заводила окремий блокнот. Особливо це було корисно для біології, тому що матеріалу величезна кількість. Що стосується української мови та літератури, тут ключиком до успіху є твір. Чимало учнів робили тести, а на твори звертали менше уваги, в результаті – багато чого втратили. Потрібно до твору теж готуватись, писати на різні теми, робити заготовки, фрагменти яких почнуть «спливати» у голові в потрібний момент. Звісно, можна чекати і «музу», але вона часто невчасно приходить, тому подібні заготовочки можуть дуже виручити.

Олесю, під час розмови ти вже чимало розповіла про те, як краще готуватись, і про що слід пам'ятати. Що ще можеш порадити тим, хто зараз готується до тестування або тільки починає?

- Під час підготовки потрібно дійсно орієнтуватись на ту програму, яку дають офіційні джерела по кожному предмету. Це дійсно важливо.
- Не варто готуватись лише по тестах. Хіба в тому випадку, коли ти знаєш, що саме ці тести тобі попадуться, але ж це нереально. Готуватись потрібно по програмі, по підручниках, з олівцем, ручкою. А тестами потрібно лише перевіряти свої знання.
- Для успішного складання ЗНО потрібно вчити нюанси, бо все тестування базується саме на них.
- Що стосується ЗНО з хімії,

то ключове правило – вміти в стовпчик множити, ділити, додавати, віднімати. У всякому разі, це вміння корисне і в житті).

- Для ЗНО з біології: звертати увагу на картинки, намагатись їх запам'ятовувати. На тестах було дуже багато картинок, особливо зі старих підручників.
- Під час написання твору, якщо в чомусь сумніваєшся, то краще цього не писати. Наприклад, якщо є вагання щодо якогось слова, разом воно пишеться чи через дефіс, краще його викинути або замінити іншим. Пораджу твір спочатку писати на чернетку. Не знаю, може хтось відразу у чистовик вміє, але, як на мене, це дуже ризиковано.
- Щоб зняти страх перед ЗНО, раджу брати участь у різних олімпіадах і конкурсах. Це свого роду репетиція перед ЗНО. Вона допомагає вкладатися в час, дає стимул повторювати матеріал, вивчати щось нове. Потім буде набагато легше.

Чи маєш особливі поради на день складання ЗНО?

- Головне – розрахувати час. Дуже багато є таких, які ніби і знали, ніби і писали, але просто не

встигли перенести відповіді у бланк. І зрозуміло, що результат був невтішним.

А як вчитися розраховувати час? Планувати? Можливо, саме в цьому допомагає пробне тестування?

Саме так. Пробне тестування я проходила з того предмету, якого найбільше боялася – з біології. В чому його специфіка – воно знімає страх. Я би порадила записатися на якийсь один предмет, не варто на декілька. Ну, максимум на два. Але й одного достатньо, щоб відчувати реальне ЗНО. Багато хто записується на пробне з української мови та літератури, щоб перевірити, чи можуть і встигнуть вони написати твір. Але ж на час можна і вдома потренуватись твори писати.

Продовжу далі:

- На ЗНО треба перевіряти та дуже уважно читати питання, краще двічі. Часто буває: не дочитали питання до кінця, через що помилились.
- Не зациклюватись на тих питаннях, які не знаєте. Їх краще лишати насамкінець, інакше можна втратити дорогоцінний час.
- На рахунок перевірки: перевіряти можна по ходу, а можна й в кінці. Ідеально – залишити півгодини в кінці тестування.
- Звичайно потрібно взяти з собою всі документи. Скільки є різних сумних історій про тих, хто забуває найнеобхідніше вдома. Це, по суті, перше правило, якщо його не дотриматись, то все інше стає непотрібним.
- Що можу додати для тих, хто вважає, що ЗНО дуже складне, і що

здати на високі бали неможливо. Все можливо, а якщо вважати, що неможливо, тоді взагалі подумайте, чи варто вступати до університету, де буде набагато важче. Бо, порівняно з навчанням у ВУЗі, ЗНО – це прогулянка.

- Потрібно звикати до того, що працювати потрібно до ЗНО, а ще більше – після ЗНО. Не потрібно лякатись і слухати тих, хто лякає. Для тих, хто не готується, воно і є страшним.

А ще при вступі я би все-таки лишила тільки бал ЗНО, не враховуючи золоті медалі, середній бал атестата і бали МАН. Останнє все легко купується і продається. А ЗНО поки дійсно показує знання.

Якби ти могла, що б змінила у ЗНО?

Я, можливо, перенесла б початок тестування на інший час. Є такі випускники, яким треба доїжджати з різних далеких сіл. Відповідно, щоб вчасно прибути, доводиться вставати дуже рано, а після довгої дороги вони вже втомлені і виснажені.

Також сподіваюсь, що такого досвіду, як у мого випуску, ні в кого більше не буде. «Дякуючи» Євро-2012, нам довелося на місяць раніше закінчувати школу. У нас завершення року було досить жорстоким: спочатку ми відгуляли випускний, потім у травні здавали ЗНО, а лише в кінці прийшли на останній дзвінок. Футбол футболом, але вступ до ВУЗу вирішує долі багатьох.

3. Дівчина на всі 600 балів

Вона починає свій день з того, що не хоче вставати з ліжка, через що часто спізнювалася на уроки. Улюблена книжка – «Гра престолів», а телефон грає одну з пісень Славка Вакарчука. Випускниця Львівського фізико-математичного ліцею стала першою з шести цьогогорічних українських вступників, які набрали на ЗНО рекордні і абсолютні 600 балів – по 200 з кожного із трьох предметів, які складала (українська мова та література, англійська мова, математика).

Коли чуєш такий результат, то в уяві спливає образ класичного шкільного відмінника: всезнайка у окулярах з товстими лінзами, найкращий друг якого – книжка. Однак Таня Мартинюк геть не така!

«Я не якась заучка», – навіть ображається Тетяна. Вона розповіла про математику у своєму житті, як їй вдалось так бездоганно вивчитися і

що планує робити далі.

200 балів з трьох предметів. Такий результат став несподіванкою для Тебе? Які були емоції, коли дізналась?

Увесь рік я хотіла, щоб так було. Я відчувала, що навчаючись у такому класному ліцеї і маючи хороші знання, цілком можна мати свої 200 балів. Просто треба постаратись. І вчителі постійно натякали та ніби жартома перепитували, чи буде 200 балів, і батьки стимулювали. Тому особливою несподіванкою це не стало. Тим більше, що відповіді на завдання вивішують наступного дня після ЗНО. Я чекала офіційних результатів, але розуміла, що матиму хороші бали. Знала, що з математики точно матиму 200, а з української та англійської залежало від творів. Для мене це було важливо, але, мабуть, мама цього хотіла навіть більше ніж я.

Ти сама з Чернівців, але останні два роки навчалась у Львівському фізико-математичному ліцеї. Чому приїхала сюди вчитись і як тобі у Львові велося?

Завжди після 8 чи 9 класу тим, хто має дипломи з всеукраїнської олімпіади з математики чи фізики, приходять запрошення на навчання в Український фізико-математичний ліцей. У 8 класі я була на олімпіаді, здобула диплом, але запрошення чомусь не прийшло. Однак тоді я не дуже переймалась, бо фактично і не знала, що існує така практика. Коли у 9 класі приїхала на олімпіаду, побачила, що запрошення роздають. Мене це здивувало. Тоді вирішила, що після 9 класу поїду до Києва. А потім згадала, що такий ліцей є ще у Львові. Насправді вибрати було доволі складно. Мій тато дуже любить складати порівняльні характеристики. Він порадив подивитись, у якого з двох ліцеїв за останні роки було більше призерів всеукраїнських та міжнародних олімпіад. Я довго це все вивчала і зрозуміла, що результати приблизно однакові. Вирішальним стало те, що Львів ближчий і рідніший. Будучи у Львові я хоч інколи приїжджала додому. Якби вчилась у Києві, це було би складніше.

Хоча сам вступ був доволі екстремальним. Іспитів я не складала як призерка всеукраїнської олімпіади. Усе вирішилось за лічені дні. Ми подзвонили до ліцею 30 чи 31 серпня, коли набір фактично завершили. Тато сприйняв це спокійно, а мама дуже не хотіла мене відпускати з Чернівців. Мабуть, тоді ніхто до кінця не вірив, що я довго витримаю в чужому місті в умовах гуртожитку.

На Твою думку, чи зіграв ліцей

роль у тому, що ти взяла 200 балів з трьох предметів?

Думаю, так. Наша вчителька з англійської Тетяна Олегівна постійно наголошувала, що нам не треба репетиторів, і знань, які дають у ліцеї достатньо для того, аби успішно скласти ЗНО. Вона мотивувала приходити додому і щось робити, а не платити гроші за те, щоб нас змушували щось робити.

Тобто Ти готувалась без репетиторів?

Фактично так. Щодо англійської, я її вчу з 4 років і вже коли поступила в ліцей доволі добре її знала. Я розуміла, що вчителька дає все, що мені треба, аби мати 200 балів. У ліцеї нам раз на два тижні давали пробні тести ЗНО. Цього цілком вистачало. Єдиною проблемою була моя лінь. Спершу навіть було дуже добре виправдання – треба готуватись до олімпіади з математики. Далі почалась паніка, бо часу було дуже мало. Я позабивала книжками всі шафи, але реально не можу сказати, що багато читала. Найбільшою проблемою був твір. Я завжди розписувала багато, шукала якісь епіграфи тощо. А під час підготовки до ЗНО довелося трохи себе перевчати. Мені постійно казали, що твір має бути коротким, без помилок і зайвих «красот». Тому я трохи переживала, багато разів писала пробні твори.

З математики завідомо було зрозуміло, що не треба репетиторів. Хоча, коли вперше написала пробне ЗНО, допустила дві помилки. Шок. У наступному знову зробила дві помилки. Далі – одна. Мама дивувалась, чому так і трохи переживала. Хоча помилки були технічні – десь щось не так помножила. Дуже переживала вже на

самому ЗНО, бо забула означення з математики. Сумнівалась, дуже довго згадувала. А коли вийшла з аудиторії, відразу подзвонила мамі і спитала, чи правильно написала. Хоча в цей момент не була певна, чи хочу чути відповідь.

З мови я займалась з репетитором, але не брала повного курсу підготовки. Це через те, що багато уроків в 11 класі пропустила через підготовку до олімпіади. Розумію, що можна було готуватись цілком без репетитора, але насправді ці заняття мені допомогли. У мене була дуже добра викладачка і мені було цікаво з нею спілкуватись.

Ми довідалися, що Ти понад усі інші дисципліни любиш математику. Математики у тебе тато і мама. Ти свідомо хотіла піти у ту ж галузь, в якій реалізували себе батьки?

Насправді все не так категорично. У дев'ятому класі я брала участь у шести олімпіадах: з права, мови, математики, англійської, фізики та інформатики. Але власне на всеукраїнську олімпіаду з математики я їздила з восьмого класу. І від цього не хотіла відмовлятись. Коли постійно їдиш на олімпіади, то кожна наступна дається легше. По-перше, тебе вже знають. По-друге, вже набита рука і ти добре розумієш, які можуть бути завдання. Чому математика? Мабуть, таки вплив батьків. Зрештою і дідусь був математиком. З шостого класу я почала ходити на міські олімпіади. Мені подобалось. Хоча насправді батьки ніколи не змушували мене. Мама навпаки лобіювала інші предмети та олімпіади. І всі роки я на них ходила. Тільки в 11 класі відмовилась від інших олімпіад, бо навантаження і так було великим. Важливу роль також зіграла Мала

академія наук. Спершу все було банально – бажання здобути додаткові бали при вступі. А потім це мене дуже захопило. Мені дуже пощастило з науковим керівником. Почалось все з того, що я приходила до нього на університетські лекції чи семінари і половину всього не розуміла. Спершу намагалась все конспектувати, а потім просто хотіла розібратись. Особливо приємне було відчуття, коли завершила наукову роботу. Особливо, коли писала тези перед відправленням роботи до Києва. Це мені нагадало, як мама відправляла тези в наукові журнали. Розумію, що це вже перші кроки в науці, а я дуже хочу займатись наукою.

Ти отримала 200 балів не лише із трьох ЗНО, але і за атестат. Очевидно, крім атестату, ти отримала і золоту медаль. Де вона зараз?

27 червня у нас був випускний. Після того вдома, в Чернівцях, ще не була. Спершу ми поїхали в Карпати з класом, потім була в таборі, і знову їду на Говерлу. Здається, медаль разом з атестатом у мами. Мабуть, батьки десь її повісили і тішаться.

Тепер для Тебе відкриті двері усіх ВНЗ України. Куди підеш?

Свого часу думала і про журналістику і навіть про музику, бо багато років грала на фортепіано. Але насправді я таки не готова відмовитись від математики. Реально я зараз вибираю між двома ВНЗ: Львівським національним університетом імені І. Франка і Київським національним університетом ім. Т. Шевченка. Нинішня ситуація дещо схожа до тої, яка була два роки тому. Тоді вибирала між київським та львівським ліцеями.

Аргументи є різні. Київ мене приваблює тим, що цього року там збереться дуже сильна група. Туди поступають більшість призерів олімпіад. Мені дуже імponує можливість навчання у сильній групі з великою конкуренцією. Натомість у Львові вже маю наукового керівника і певну базу.

Електронні заяви подаватиму у два виші, а вже потім вирішу, куди везти оригінали. Мабуть, батьки хотіли б, щоб я навчалась в Чернівцях і там розвивала наукову кар'єру. Але я все ж наразі хочу спробувати повчитись де-інде. Для мене це дуже важливий вибір, бо хочу вже зараз розуміти, чим буду займатись після закінчення універу. Просто закінчити і піти в нікуди не хочеться. Я хочу займатись наукою.

А чи думала про навчання за кордоном?

Думала і детально вивчала таку можливість. Але виходить цікаво. Якщо брати хороші ВНЗ у англomовних країнах, а це Англія та США, навчання та життя обійдуться дуже дорого. Де дешевше навчання, викладання проводять не англійською. Наприклад, у Німеччині чи Франції англomовною є лише магістратура. Але поїхати туди на якийсь час вчитись хотіла би. Хоча працювати хочу таки в Україні.

Чи при такому навчанні залишається час на розваги та хобі?

Звісно, залишається. Зрештою останні два роки я жила в гуртожитку від ліцею. Насправді ми дуже багато спілкувались, дивились фільми. Найефективніше реально вчилась після відбою, тобто після 12 години

ночі. Я доволі розсіяна і вночі мені все ж легше зосередитись.

З чого починає ранок учениця, яка з трьох предметів ЗНО має 600 балів?

З розуміння, що не хочу вставати з ліжка. Нас щоранку будили. Але зазвичай пізно лягаю і тому прокинутись ранком буває дуже складно. Часто спізнювалась на уроки, бо в останній момент ще доїдала сніданок. Як це відбувається влітку, важко сказати. Я ще фактично не відчула літа. Спершу ЗНО, потім випускний, тепер багато поїздок.

У Тебе є улюблена книжка, до якої постійно повертаєшся?

Останнє, що сподобалось, серія книг Джорджа Мартіна «Гра престолів». Спершу спробувала англійською читати, але треба було часто звертатись до словника. Автор справді складно пише. А зі словником це вже не та насолода. Тому таки читала у перекладі російською. Взагалі я почала читати і писати у три роки. Пам'ятаю, як у четвертому класі на суперечку за ніч прочитала одну книгу «Гаррі Поттера». Я завжди багато читала, любила перечитувати книжки, але якусь одну виділити важко.

Чи є хтось у Твоєму житті, на кого зважуєш особливо коли приймаєш якісь рішення чи щось чиниш?

Певним зразком для мене є дідусь. Він був викладачем математики та деканом у Чернівецькому університеті. Це дуже дорога мені людина і хочеться бути гідною його пам'яті.

Zbruc.eu

4. Відсутність змін веде до краху системи ЗНО, Ігор Лікарчук

Osvita.ua: Досвід провідних країн, які вже багато років тому започаткували оцінювання якості освіти свідчить, що наріжним каменем організації цієї роботи є, перед усім, створення банку завдань, у тому числі в тестовій формі. Як Ви особисто оцінюєте стан справ і перспективу формування надійного банку тестових завдань ЗНО в Україні?

Ігор Лікарчук: Формування банку тестових завдань (БТЗ) дійсно є наріжним каменем нормально працюючої системи зовнішнього оцінювання. Зважаючи на це, в УЦОЯО роботу із створення такого банку ми розпочали наприкінці 2008 р. фактично з «нуля», але досить активно. Тоді ж почали розробляти систему кодифікації цих завдань, програмне забезпечення, систему апробації та експертизи, добирати експертів, консультантів та багато чого іншого. За підтримки тодішнього

керівництва Міністерства освіти і науки фундаментально вирішили, як здавалося, проблему з приміщенням для його розміщення. Також розробили та почали використовувати систему апробації тестових завдань, яка є одним із постулатів ефективно працюючого банку. Як результат, наприкінці 2010 р. в БТЗ вже було кілька десятків тисяч апробованих і класифікованих завдань із різних предметів.

В якому стані цей банк на сьогодні, я інформації не маю. Але точно знаю, що наявної кількості завдань для формування тестів із усіх предметів лише з БТЗ недостатньо. Окрім того, за останній рік значно погіршилися умови роботи невеличкого відділу, що обслуговує БТЗ. Їх сьогодні сміливо можна назвати вокзальними. Люди вже котрий місяць, образно кажучи, сидять на чемоданах. Тому про забезпечення конфіденційності інформації, що зберігається в БТЗ,

можна не говорити. Насторожують інтерв'ю деяких керівників освітянського міністерства про бажання опублікувати завдання, що є в БТЗ. Іншими словами – створити всеукраїнську шпаргалку. То ж відразу скажу, якщо це трапиться, то ціна такого банку навіть у неринковий день не буде й варта копійки. Тому говорити про райдужні перспективи формування надійного банку тестових завдань на сьогодні не можна.

Яким чином формується щорічний комплект тестових завдань для ЗНО з кожного предмета із наявного банку? Чому, на Вашу думку, предметні комплекти тестових завдань так відрізняються один від одного і за кількістю завдань, і за часом їх виконання, і за формою подачі, і за максимальним балом, і т. ін.? Якось не дуже віриться в пояснення, що це пов'язано лише зі специфікою навчальної дисципліни.

Технологія укладання тесту, на перший погляд, досить проста. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту розробляє програми зовнішнього оцінювання. Щоправда, вони мають робити це хоча б за рік до тестування, а не так, як останній раз, коли програма тестування із всесвітньої історії з'явилася за п'ять місяців до проведення ЗНО, чи як у 2010 році, коли така «мудра» думка прийшла в голову першого заступника міністра у вересні-жовтні. Що, у такому випадку, можна покласти в БТЗ? Хіба що прізвища ініціаторів і розробників програми...

Вивчивши програму, працівники УЦОЯО формують так звані

специфікації тестів. Це є своєрідне технічне завдання, в якому визначена кількість і форми тестових завдань, час, що потрібний для виконання тесту та ряд інших методологічних позицій майбутнього тестового продукту. Ми у 2007-2009 рр. оприлюднювали повний текст специфікації.

Після формування специфікацій, працівники УЦОЯО укладають тести із кожного предмета. Це тести для проведення пробного тестування й так звані, «бойові» тести, які є конфіденційними документами та про зміст яких може знати дуже й дуже обмежене коло людей. Як правило, завдання для тестів повинні добиратися лише з БТЗ, бо лише вони пройшли кількаразову апробацію, визначений рівень їхньої складності, проведена потрібна (!) експертиза незалежними експертами. Але через фертильність БТЗ і власні амбіції окремих людей, причетних до укладання тестів, цього не робиться.

Тож і маємо ситуацію, як скажімо, з тестами з математики. Щороку результати психометричного аналізу свідчили про низьку якість тесту з цього предмета. Щоб її виправити, ми й почали штурмувати створення БТЗ, кілька разів вносили пропозицію запровадити різнорівневі тести. Але завершити цю роботу нам не дали...

Думаю, що ситуація не змінилась і цього року. Адже, якби тести укладались комп'ютером чи лише з БТЗ, то щогорічний тест із математики не був би, за влучним висловом одного з відомих іноземних експертів, «сумішню примітивних завдань і супертехнічних абракадабр». А в тести з української мови та літератури не потрапили б завдання пробного тестування чи ті,

що використовувались попереднього року. Комп'ютер таких помилок не робить. А ось люди... Та ще й коли вони зайняті в період інтенсивної роботи над тестами підготовкою комерційних проектів сумнівної якості.

Що стосується довжини тесту, різного часу для їхнього виконання, то це дійсно зумовлено специфікою кожного предмета, обсягом програми тощо.

І ще одне. Раніше в УЦОЯО існувало неписане правило: в кожному тесті має бути 20 % складних завдань, 20 % легких, а решта, основна кількість – середнього рівня складності. Тобто, кожен абітурієнт, залежно від рівня підготовки міг знайти достатньо «своїх» завдань для отримання непоганого результату. Рівень складності завдань має визначатись у процесі їхньої апробації до розміщення в БТЗ. Через відсутність повноцінного БТЗ до 2010 р. ці пропорції не завжди вдавалось витримувати. Але минулого року про них забули зовсім. Думаю, що в поточному сезоні подібне явище також матиме місце.

Із року в рік впливає проблема проведення декількох сесій із математики й української мови та літератури. Абітурієнти скаржаться на різну складність завдань, розбіжності в рейтингових шкалах різних сесій і їх об'єктивність стосовно реального рівня навчальних досягнень. Чи не можна взагалі уникнути наявності двох, а то і трьох сесій? А якщо без цього не обійтись, то як подолати такий парадокс, що ставить учасників двох тестувань у не зовсім рівні умови. А саме, якщо завдання аналогічні, то друга сесія надає переваги щасливчикам, які

вже ознайомлені із завданнями першої сесії. А якщо завдання різні, то про об'єктивність уже можна взагалі не казати.

Багатосесійність – це не сама найкраща знахідка УЦОЯО. Рішення про її запровадження ми вимушені були прийняти через зростання кількості абітурієнтів, постійне безгрошів'я, небажання навчальних закладів, насамперед вищих, надавати достатню кількість приміщень для проведення ЗНО, відсутність мережі навчально-екзаменаційних центрів і ряд інших виключно «національних» чинників. І перший рік проведення кількох сесій показав величезну кількість проблем. Але нічого для їхнього упередження ані у 2011, ані у 2012 році не було зроблено, адже УЦОЯО сьогодні діє за принципом «ми проводимо ЗНО, так як у попередні роки». То ж і маємо те, що запрограмували.

Тут знову вкотре маю повторити, як мантру: ЗНО не може ефективно функціонувати впродовж кількох років без суттєвих змін. Подібна позиція веде до краху системи. Який, власне, і на порозі, і який, не виключено, дуже вигідний багатьом, як у Міносвіти, так і у вищих навчальних закладах. Тобто, відсутність змін і ефективного управління ними – це запрограмований варіант, що повинен привести до руйнації системи.

То ж, якщо в інших країнах набагато більша кількість абітурієнтів має можливість скласти тест із одного й того ж предмета не один, а кілька разів; потім обрати кращий результат, то ми пропонуємо багатосесійність. Це однаково, як у часи Микити Хрущова продовольчу проблему хотіли вирішити за рахунок кукурудзи. До чого це привело – знаємо з історії. Не

хочу бути злим пророком, але якщо не відмовимось від багатосесійності, або хоча б не будемо працювати над її удосконаленням, ЗНО стане тією ж кукурудзою.

Ще одна з проблем українського досвіду організації ЗНО стосується переводу набраних балів за виконання тестових завдань у рейтингову оцінку, що складає 200 балів. Наскільки доцільним є такий підхід, хоча б з огляду на те, що будь-яке непряме оцінювання є гіршим за пряме? Чи не присутня тут прихована спроба корегування не зовсім райдужного рівня навчальних досягнень випускників наших шкіл?

Застосування рейтингової шкали не є винаходом УЦОЯО. Подібні методики широко використовуються у більшості національних систем оцінювання. Без рейтингування неможливо порівняти між собою, скажімо, результати виконання різних тестів, що важливо для проведення чесного конкурсного відбору. Рейтингування дозволяє визначити абітурієнтів, які мають кращі знання, порівнюючи з іншими. Знаєте, я завжди, коли запитують про рейтингування, наводжу яблучний приклад. Скажімо, ми маємо 100 яблук і серед них потрібно вибрати найкраще. Ось тут ми й починаємо їх розміщувати в рядок за ступенем вираження ознак псування: від найкращого, де таких ознак найменше, до найгіршого – повністю гнилого та зіпсованого. Той плід, який буде першим в цьому рядку означає, що він не є ідеальним продуктом, але є найкращим серед інших. Так і з рейтингуванням результатів ЗНО.

Хоча відверто кажучи, я не є великим

прихильником цієї системи. Через те й наполіг, щоб починаючи із 2009 р. в сертифікатах зовнішнього оцінювання, крім рейтингової оцінки, указували кількість балів, що їх сумарно набрав абітурієнт, виконавши завдання тесту. Також кілька разів я вносив до Міносвіти письмові пропозиції стосовно того, щоб умови прийому передбачали врахування, крім рейтингового, ще й тестового бала під час проведення конкурсної кампанії. Але як сказав один очільник цього відомства: «Ректори й так ще не можуть розібратися з вашими рейтинговими балами, а ви пропонуєте якісь тестові». Тому мої пропозиції прийняті не були.

Що стосується можливостей корегування результатів через використання рейтингової шкали. Прямих можливостей впливу на результат немає. Але загладити певні недоліки тесту використанням рейтингової шкали можна. Тоді нефахівці таких недоліків не побачать. А для абітурієнта важливим є результат. Він його отримає, незважаючи на низьку якість тесту. Обов'язково будуть ті, хто набрав 200 балів і ті, хто зайняв останні позиції в рейтингу. І мало хто думає над тим, що якби подібних недоліків не було, то й результат міг бути кращим.

Між іншим, у мене ряд питань викликають результати зовнішнього оцінювання з хімії, які вже розміщені на сайті УЦОЯО. Їхній аналіз дозволяє припустити, що в 2012 р. ми можемо мати в Україні чимало «успішних» юних знавців хімії. Їхня кількість, за нашими попередніми підрахунками, може бути більшою у 3-4 рази від попередніх років! Хотілося б вірити в те, що наші абітурієнти краще стали знати хімію. Але чудес не буває.

Якщо наші припущення виявляться вірними і кількість «хімічних» вундеркіндів буде чималою, то це може свідчити: а) про можливий передчасний витік інформації щодо змісту тесту, або б) про його дуже низький рівень складності.

Обрати правильну відповідь із двох гіпотетичних, або відмовитися взагалі від подібного припущення, можна буде лише після того, коли УЦОЯО опублікує результати психометричного аналізу тесту з хімії. Для того, щоб ще до цієї публікації (а вона очікується за традицією наприкінці серпня) відкинути перший (дуже поганий) варіант, ми сьогодні, керуючись Законом України «Про доступ до публічної інформації», направили запит до УЦОЯО з проханням надати інформацію про розподіл тестових балів між абітурієнтами. Така інформація в УЦОЯО є, бо без неї не були б визначені загальні результати. Але не виключаємо, що відповідь можемо не отримати, бо вона може підтвердити нашу першу гіпотетичну версію.

Також із деяких джерел нам стає відомо, що результати психометричного аналізу тестів цього року публікуватись не будуть. Що ж, тоді висновки доведеться робити іншим, піднімати громадськість тощо. Також ми зараз шукаємо спонсорів і незалежних експертів, у т. ч. й зарубіжних, для проведення грамотної незалежної психометричної експертизи цього річних тестів. Обов'язково повідомимо суспільство про її результати.

Складається враження, що списування під час проведення ЗНО, підказки та інші неприємні речі не тільки не усунені, а ще й модер-

нізуються з урахуванням новітніх технічних можливостей. А методи боротьби з ними м'яко кажучи недолугі – якісь сумнівні СМС-ки, залучення сторонніх осіб, заклики «стукати» на сусідів у аудиторії. Чи існують ефективні прийоми подолання таких прикрих явищ?

Мені здається, що УЦОЯО програв цього річні своєрідні змагання з абітурієнтами за право володіння інформаційним простором до й під час проведення зовнішнього оцінювання. Оці СМС-ки, заклики «стукати» на сусідів, ігрища з металошукачами та відеокамерами тощо – є не чим іншим як запізнілою рефлексією на активні дії абітурієнтів.

Знаєте, це так, як у випадку, коли поганий татко береться за ремінець, щоб налякати свого синочка, який уже вліз у халепу. Використання абітурієнтами сучасних засобів передавання інформації – не український винахід. Коли ми починали ЗНО та проводили його, скажімо в 2007 чи у 2008 рр., про планшети чи смартфони з великими екранами та потужними операційними системами мало хто знав. Але ж час іде. Тим більше, що подібний скандал із розміщенням змісту тестів в Інтернеті через кілька десятків хвилин після його початку вже був минулого року в деяких інших країнах. Про це чимало писала преса й там, образно кажучи, полетіли голови керівників, які прогледіли цю ситуацію. То ж, мабуть, потрібно було вивчити їхній досвід, спрогнозувати розвиток подій у нас і думати, що робити. А вихід завжди можна знайти. Було би бажання та ефективний менеджмент. А як немає ні одного, ні іншого, то й результату не буде.

Стосовно мого бачення успішних прийомів боротьби з подібними явищами, то вони є. Але думаю, що перераховувати їх у відкритому інтерв'ю недоцільно. Бо тоді вони перестануть бути ефективними. Між іншим, минулорічного сезону зовнішнього оцінювання я письмово пропонував УЦОЯО свою консультаційну допомогу в його проведенні. Цього року я такі пропозиції надіслав усім регіональним центрам. Але вони залишились без відповіді. Як кажуть, «мы сами с усами». Що ж, тоді й карти в руки...

Щодо ефективності та дієвості комунікацій УЦОЯО з абітурієнтами, ЗМІ, суспільством. На нашу думку інформаційна політика офіційного сайту Центру жадає бути суттєво покращеною, прес-конференції більше змістовними, а публікації у пресі більш об'єктивними та без зайвого піару.

Я не хочу давати оцінку інформаційній політиці ЗНО. Тим більше, що у відповідях на попередні запитання торкався цієї проблеми. Хай це краще зроблять ті, хто споживає цей, з дозволу сказати, інформаційний продукт.

Наведу лише один найсвіжіший приклад. Кілька днів тому на сайті УЦОЯО були розміщені правильні відповіді на завдання тесту з хімії. Але там чомусь наведено лише тіло завдань з одного варіанту тесту й один дистрактор (варіант відповіді) до кожного із завдань. Решти дистракторів немає. Чому? Та тому, що фахова людина зможе зробити висновок про якість тесту. Чи потрібно це коментувати?

Якщо керівництво УЦОЯО наголошує, що в цьому році організація тестування нічим не буде відрізнятися від попередніх, чи є привід стверджувати, що із зовнішнім незалежним оцінюванням усе гаразд? Які Ви бачите нагальні та перспективні проблеми, що потрібно розв'язувати, задля вдосконалення роботи Центру та взагалі суттєвого підвищення рівня якості української освіти?

На це запитання можна відповідати дуже довго. Особливо, якщо зачепимось за проблему якості української освіти. Якщо стисло, то якістю української освіти в нашій державі ніхто не переймається. Це висновок достатньо обґрунтований експертами Центру тестових технологій і моніторингу якості освіти в «Аналітичній доповіді про стан моніторингу якості освіти», що підготовлена за фінансової підтримки Міжнародного Фонду «Відродження». Із її текстом можна ознайомитись на нашому сайті чи у провідних бібліотеках держави. Є вона і в Адміністрації Президента, у Кабінеті Міністрів, у Міносвіти, в УЦОЯО... Там написано чимало й названі конкретні шляхи вирішення проблеми. То ж не буду повторюватись.

Стосовно системи зовнішнього оцінювання, то необхідно негайно припинити кампанію маргіналізації ролі та значення ЗНО у вступній кампанії, що була розпочата у 2010 р. УЦОЯО повинен відновити статус хоча б формально незалежної організації, якою він був до 2011 р. А в недалекій перспективі він має стати справді незалежною структурою з правами центрального органу виконавчої влади із спеціальним

статусом, підпорядкованою Уряду або Верховній Раді. Потрібен закон про зовнішнє оцінювання. Потрібне ґрунтовне оновлення методології, змісту та процедур зовнішнього оцінювання. Потрібно створити умови для роботи центру. Але всього цього неможливо досягнути без ефективного й сучасного менеджменту в системі ЗНО. То ж, мабуть, варто починати з цього.

Osvita.ua

5. Наскільки можна довіряти ЗНО?

На запитання Osvita.ua відповідає Ольга Стрелюк – координатор громадського спостереження за зовнішнім незалежним оцінюванням громадянської мережі «ОПОРА»

Ольга, чому на Вашу думку, необхідні громадські спостерігачі за ЗНО?

Є кілька причин того, чому громадське спостереження є важливим. По-перше, ми забезпечуємо гласність процесу перевірки знань і даємо його об'єктивну оцінку. Адже згідно з усіма нормативно-правовими актами, що регулюють проведення ЗНО, на пункти тестування допускається обмежена кількість людей.

Це учасники та персонал, який організує тестування. Ні батьки, ні представники профільного міністерства, ні журналісти з телекамерами не мають права перебувати в аудиторіях. Громадські спостерігачі – єдині незалежні суб'єкти, які потрапляють на місце,

де відбувається процес перевірки знань, і можуть відстежити ситуацію зсередини.

Ми на власному досвіді, а не за суб'єктивними переказами учасників чи персоналу робимо висновки про дотримання чи ігнорування процедур ЗНО, про забезпечення рівних умов для всіх абітурієнтів чи їх вибірковість, про зловживання учасників і реакцію інструкторів на такі випадки й т.д.

По-друге, ми намагаємося запобігти можливим порушенням під час процесу перевірки знань. Хоча положення про громадське спостереження й не наділило нас широкими повноваженнями, однак ми маємо право вказувати на порушення процедури як з боку учасників, так і з боку персоналу. Наприклад, якщо ми бачимо, що учасник отримав зошит із завданнями, номер якого не відповідає номеру парти, за якою він сидить, то ми вказуємо на такий недолік інструктору, і він замінює його. Або якщо учасник користується шпаргалками чи списує в сусіда, ми теж повідомляємо про це інструктору й тим самим запобігаємо порушенню процедури проходження ЗНО.

По-третє, реагуючи на порушення, ми намагаємося запобігати подвійним стандартам до учасників ЗНО під час його проходження. Забезпечення рівних умов для всіх абітурієнтів – це надважлива функція, що повинна діяти апріорі, незалежно від соціального статусу учасника, його зв'язків, можливостей тощо.

Також кожного року ми напрацьовуємо рекомендації для Українського центру оцінювання якості освіти, а також Міністерства освіти, науки, молоді та спорту для покращення процедур організації та проходження

ЗНО, а також намагаємось указати на проблемні моменти, які варто мінімізувати чи вжити додаткових заходів для більшої ефективності роботи.

Опора організує громадське спостереження за ЗНО вже 5-й рік. Чи були за цей час виявлені серйозні порушення?

Для нас списування чи використання мобільного телефону – це вже серйозне порушення процедури, що є підставою для вилучення абітурієнта з пункту тестування. Хоча ми звичайно фіксували й випадки підміни абітурієнта, коли замість доньки на тестування приходила мама, або коли інструктор писав твір на тему, що була зазначена в зошиті із завданнями.

Однак такі резонансні випадки поодинокі. Якщо йдеться про тенденції порушень з боку учасників, то чи не найбільшою проблемою є наявність мобільного телефону, а подекуди й кількох. Попри те, що «Порядок проведення ЗНО» попереджає, що протягом часу, відведеного на складання тесту, учасник не може мати при собі будь-яких засобів зв'язку, не просто не користуватись, а власне не мати, більшість абітурієнтів порушують це правило.

Найприкріше ситуація виглядає тоді, коли учасник працював над тестом, жодного разу не виходив у туалет, а телефон задзвенів у кишені за 20 хв. до закінчення роботи. Фактично він порушив процедуру, бо повинен був залишити телефон на столі для особистих речей, і є всі підстави, щоби позбавити його права на подальше тестування, а результат анулювати. І тут уже вступає в дію людський фактор: як поведеться інструктор, уповноважений від регіонального центру оцінювання якості освіти, сам

абітурієнт.

Крім того, дуже часто ми фіксуємо лояльне ставлення інструкторів до зловживань учасників ЗНО, а цього не повинно бути. Адже це не просто контрольна робота, на якій теж не можна списувати, це іспит на вступ у ВНЗ. Тому найбільшим досягненням УЦОЯО в системі оцінювання знань повинна стати мінімізація впливу людського фактора на процедуру безпосереднього проведення ЗНО.

На скільки Ви вважаєте ефективними громадські спостереження для запобігання корупції? На що спрямовані дії спостерігача в пункті тестування?

Я б воліла казати про запобігання можливим зловживанням під час проведення ЗНО. Тут наше значення досить важливе. Що приємно, це зрозуміли регіональні центри оцінювання якості освіти, які організують весь процес, однак не можуть відповідати за кожну людину на місці. Тому директори центрів кожного року в нас питають, чи будемо ми спостерігати за ЗНО та в яких масштабах, адже сама наша присутність – це запорука того, що персонал буде працювати відповідно до Порядку проведення ЗНО.

Але ефективність громадського спостереження напряду залежить від кількості контролерів, задіяних у цьому процесі. Ідеально було б, аби спостерігач був у кожній аудиторії, а не тільки в пункті тестування, тоді дисципліна й серед учасників, і серед персоналу в кілька разів підвищується. Знаю, що попереднього року регіональні центри звертались у ВНЗ областей, щоби ті теж надали громадських спостерігачів, найчастіше це були аспіранти, асистенти кафедр. А ще цього року

відповідно до наказу МОНМС у ролі так званих державних інспекторів, на пунктах тестування додатково будуть присутні члени приймальних комісій ВНЗ. На них покладена функція власне державного контролю проведення зовнішнього незалежного оцінювання.

Крім дотримання процедур суб'єктами ЗНО велику увагу ми звертаємо на цілісність контейнерів, у яких знаходяться тестові завдання, а також на момент запаковування бланків з відповідями в контейнери після завершення оцінювання. Пригадую, кілька років тому, як контейнери використовували пластикові ящики з дешевими пластмасовими пломбами, частина з яких зникла під час транспортування. На щастя, сек'юрпаки із завданнями залишилися цілими. Однак ми зауважили такий прорахунок, і після цього випадку контейнери – це картонні ящики, перев'язані скотчем і проштамповані печаткою УЦОЯО.

Звертаємо увагу також на те, як підготовлений до роботи пункт тестування: чи опломбовані невикористані приміщення, щоб там ніхто нічого не заховав, чи є вказівники в туалети, медичний пункт і вихід. Адже у великі обласні центри приїжджають брати участь у тестуванні діти із сіл, для них це додатковий стрес, тому обов'язком відповідальних за роботу пункту тестування є забезпечення комфортних умов.

Ми фіксували випадок, коли учасник вийшов із пункту тестування шукати туалет, бо не знав, що він знаходиться у приміщенні. Фактично, його мали би позбавити права подальшого проходження ЗНО через грубе порушення процедури, однак вина тут була й на персоналі пункту тестування, який не поінформував

про відповідні умови.

Чи є достатнім для запобігання корупції спостереження в пунктах тестування? Які ще ланки в системі тестування можуть бути задіяні в корупційних схемах і наскільки вони захищені?

Є ризики зловживань під час перевірки робіт учасників зовнішнього незалежного оцінювання, а також під час формування тестових завдань. Перші ризики частково можна мінімізувати, знову ж таки, за допомогою громадського спостереження, бо Положення, відповідно до якого ми працюємо, дозволяє це робити навіть на етапі безпосередньої перевірки тестових робіт.

Однак треба замислитись над додатковими заходами та засобами, щоби зменшити можливість впливу на конкретний результат. Наприклад, запроваджувати електронне тестування або кожного року набирати новий персонал, який скануватиме бланки відповідей, щоб не можна було зловживати становищем.

Щодо формування тестів, то зменшити ризики витоку інформації можна тільки тоді, коли якомога більше фахівців у питаннях різних предметів буде долучено до створення завдань і ніхто з них не знатиме, відбере комп'ютерна програма його варіант чи ні, а тим більше в якому році.

Хоча, як би ми не старалися проконтролювати всі етапи підготовки та проведення ЗНО чи мінімізувати людський фактор, організувати весь процес без втручання людини не вийде. І тут є два взаємодоповнюючі чинники. Перше – це досконала система безпеки в кожній ланці, за яку відповідає окрема людина, таким чином від однієї людини нічого

не залежатиме. Друге стосується іншої сторони процесу - учасників та їхніх батьків. Варто викорінювати клієнтський підхід у вирішенні складних проблем, у даному випадку - отримання високих балів, а розраховувати на власні знання та ерудицію, здобуті у школі.

У суспільстві існує досить великий рівень довіри до ЗНО, у той же час існує багато дорікань на недосконалість системи: додаткові сесії, залишені пільги та преференції для певних категорій абітурієнтів, надання можливості списувати під час тестування тим, кому «треба», заздалегідь відомі «потрібним» випускникам відповіді, а також наявна можливість прямого втручання в результати тестування. Які з них ви підтримуєте, а які можете спростувати? Які рекомендації ОПОРА надає центру оцінювання з покращення якості тестування?

З багатьма речами мені важко погодитись, тому що за чотири роки спостереження ми не зафіксували явних випадків чи прикладів корупційних дій. Про пільги чи преференції для окремих абітурієнтів під час ЗНО я нічого не знаю. Під час вступної кампанії у ВНЗ такі положення дійсно прописані в умовах прийому, які затверджує Міністерство. Про заздалегідь відомі відповіді для деяких абітурієнтів – треба розглядати конкретний випадок і знати всі умови. Бо, наприклад, для тестування з української мови та літератури, математики та історії України є дві різні сесії, а тому відповідно 30 варіантів відповідей. Учасник не знає, який саме варіант йому попадеться, до того моменту, доки він не зайшов на пункт тестування. А

як можна знати відповідь на творче завдання з української чи англійської мови, коли оцінюється й орфографія, й пунктуація?

Якщо йдеться про списування, то теж треба розглядати, що під цим розуміти: списування в сусіда чи з допоміжних матеріалів? Я зазначала, що ми фіксуємо випадки списування в сусіда чи намагання проконсультуватись, і що інструктори не завжди належним чином реагують, але списування з допоміжних засобів (підручників, шпаргалок, телефонів) є фактично неможливим, бо на парті лежать виключно дозволені речі. Хіба що учасник виходить у туалет і там знаходить відповіді на всі свої запитання, однак це не є ознакою корупції.

Ми кожного року рекомендуємо Українському центру оцінювання збільшувати кількість чергових у коридорах у пунктах тестування, тому що одна особа не може прослідкувати за всіма бажаними вийти в туалет, провести до виходу чи медичного працівника, а тим більше зауважити, чи ніхто з учасників не розмовляє по телефону.

Однак наші рекомендації не реалізуються найочевидніше тому, що немає коштів на оплату праці черговим, хоча є й відповіді про те, що все відбувається відповідно до розрахунків, але вони можуть бути невірними.

Ще ми прослідкували такий факт, що організація тестування та дисципліна його проведення знижуються прямо пропорційно віддаленості місця тестування від обласного центру. Тобто у віддалених периферійних містах проведення ЗНО потребує найбільшої уваги та спостереження як з боку регіональних центрів оцінювання якості освіти, так і з боку громадськості.

Поряд із процедурою варто вдосконалювати і зміст завдань, який мінімізуватиме сторонній вплив. Ідеться передусім про відкриті запитання, про можливість працювати з документами, текстами, робити висновки та порівняння. Уже більше трьох років ведеться робота з розробки тесту загальної навчальної компетентності, який допоможе з'ясувати потенціал учасника тесту для навчання, а не тільки рівень знань, якими він володіє. Однак цей тест і досі залишається на рівні декларацій і розробок.

6. Ліки гірші за хворобу

Експерти часто проводять паралелі між вступною і виборчою кампаніями, підкреслюючи їхню подібність: значення для майбутнього країни загалом і для кожного громадянина зокрема, загальні принципи проведення — прозорість, демократичність, справедливість, рівноправність усіх учасників etc.

Тому не дивно, що на недавній колегії МОНМС обговорювали наболілу проблему, яка дуже заважає втіленню цих принципів. А саме — використання заборонених правилами проведення ЗНО мобільних телефонів та банальне списування.

Як повідомляє osvita.ua, у своїй доповіді директор Українського центру оцінювання якості освіти Ірина Зайцева зазначила, що в 2012 році через порушення правил проведення ЗНО було анульовано 501 результат тестування, зокрема 448 — через наявність в абітурієнта технічних засобів зв'язку. І це тільки ті, кого спіймали за руку. І.Зайцева також зазначила, що з кожним роком кількість порушень збільшується.

Що робити із цією хронічною хворобою вступної кампанії й якими ліками її лікувати? Як відомо, є різні методи: одні спрямовані на зняття симптомів, а інші — на те, щоб усунути причину недуги.

Традиційно в Україні завжди йшли першим шляхом — намагалися спіймати й покарати порушників. Для цього вигадували різні методи: розсилали під час іспиту СМС-повідомлення з метою виявити сховані мобільні телефони, проводили обшуки з металопрошукачами й спецпідрозділом «Титан». Але всі ці заходи істотно не вплинули на ситуацію. І навіть не зупинили тенденції її погіршення.

Ігор Лікарчук, керівник Центру тестових технологій і моніторингу якості освіти, экс-директор Українського центру оцінювання якості освіти, зазначає, що такі методи не можна застосовувати з двох причин. «Перша — все-таки в цій країні ще діють якісь закони й елементарні поняття про права людини. Друга — це не дуже дешево задоволення». Водночас експерт натякає, що є й інші

способи розв'язання проблеми. «Її можна якщо не повністю ліквідувати, то дуже потужно нейтралізувати. Але абсолютно недоцільно розповідати про ці способи на весь світ».

Зазвичай, коли наші чиновники або експерти заговорюють про захист ЗНО від списування, йдеться тільки про поліцейські методи. Отіна нещодавній колегії МОНМС мовилося про те, щоб залучити до вирішення цього питання низку інших міністерств і відомств (аж до МВС і СБУ).

«Така практика застосовується і в інших пострадянських країнах — Росії, Грузії, Казахстані, Вірменії, — розповідає Альгирдас Забуліоніс, міжнародний експерт, консультант Anglia Assessment Ltd і USETI. — В Азербайджані приміщення, де відбувається тестування, охороняє президентська гвардія. У Грузії вхід у такий будинок нагадує вхід в аеропорт — там така сама рамка металошукача. У Вірменії вмикають спеціальні глушилки, які унеможливають користування мобільними телефонами не тільки всередині пункту тестування, а й у радіусі 50 метрів навколо нього».

Але в результаті жодна із цих країн не може похвалитися помітними успіхами у розв'язанні проблеми. Немає межі досконалості технічних новинок, що їх з року в рік використовують недобросовісні абітурієнти.

З іншого боку, в багатьох західних країнах про таке лихо, як списування й ігнорування правил тестування, навіть не знають. «Чому ми не чуємо про списування в Кембриджі чи Сорбонні? — підкреслює Альгирдас Забуліоніс. — Бо в тамтешньому суспільстві бути нечесним набагато гірше, ніж не знати якихось формул чи історичних дат. Там нечесний студент отримує вовчий квиток — «нам такі фахівці не потрібні!». Тому

набагато розумніше витратити ще рік і доучитися, ніж щось порушити. Абітурієнтові кажуть: «Не можна», і цього досить».

Чому ж на наших абітурієнтів такі аргументи діють далеко не завжди?

Хоч скільки б ми перекладали відповідальність за нечесну конкурентну боротьбу під час тестування на плечі УЦОЯО, — слід розуміти, що проблема використання заборонених засобів під час ЗНО лежить в іншій площині. Це проблема суспільної моралі. І розв'язати її поліцейськими методами з допомогою глушилок і металошукачів неможливо.

Насамперед тому, що незалежне тестування існує не у вакуумі, а в конкретному суспільстві. І воно хворіє на ті ж хвороби, що й суспільство. Якщо порушення законів і правил (від паркування автомобіля до підрахунку голосів на виборах) не видається нам чимсь неможливим, то чому порушення правил тестування має видатися чимсь геть неприпустимим? Крім того, попри прагнення до європейських реформ, ми так і не навчилися розуміти цінність знань. У школі вчимося для того, щоб пройти атестацію і вступити до університету, в університет ходимо для того, щоб отримати диплом, на роботу влаштовуємося, використовуючи зв'язки, а не знання. Отже, списування — один із найлегших способів просуватися цим шляхом.

Чималу роль у формуванні звички списувати відіграє й школа. Тарас Добко, перший проректор Українського католицького університету, наголошує: «У дітей немає простору для творчості й самостійності, до списування їх стимулює сама система, перевантажена кількістю занять і менторським підходом до викладання. От і виникає порочне бажання

в школяра (а потім і в студента) рухатися шляхом найменшого опору — скачати реферат, догодити вчителю з відповіддю, а не зрозуміти сам предмет тощо».

«Вчителі, які часто самі вчилися в педагогічному виші з допомогою списування, толерантні до списування й крізь пальці дивляться на такі ж дії своїх учнів», — розмірковує Інна Совсун, викладач НаУКМА й керівник Центру дослідження суспільства.

От і виходить, що, західний студент поняття не має про таке явище, як списування, а в нас його зведено в ранг мистецтва й оточено романтичним ореолом студентського й шкільного фольклору. Тому те, що така безневинна дія є порушенням моралі, багатьом навіть не спадає на думку.

Та при цьому університети навряд чи вважатимуть за честь для себе прийняти на навчання абітурієнта, якого спіймали на свідомому порушенні правил тестування з одного предмета, але не спіймали на інших іспитах: «Так він же у всьому брехатиме й викручуватиметься!», «Ну який із нього вийде юрист, учитель чи лікар?», «Позбавити його права вступати цього року!» — казали мені викладачі й адміністратори університетів.

Тарас Добко не такий категоричний: «У нашому університеті вже не перший рік діє програма боротьби з плагіатом. Якщо студента застали на списуванні, на перший раз виносимо йому догану. Бо розуміємо — коли вчорашні школярі потрапляють в академічне середовище, потрібен час, щоб звикнути до нових обставин, до нової академічної культури. Наступного разу виключаємо з університету. В ситуації зі списуванням на ЗНО повинен бути такий самий підхід». Але чи багато університетів створюють таке проєвропейське

академічне середовище?

Ну а якби вищий навчальний заклад усе-таки зважився вказати на двері нечесному абітурієнтові, він не мав би для цього жодних законних підстав. Очевидно, що якби правові механізми для цього було створено, якби кожен недобросовісний абітурієнт отримував від Центру тестування червону картку, він більше замислювався б про наслідки своїх учинків. І оцінював би їх інакше.

Напевно, це могло б стати одним з ефективних методів лікування від порушення правил системи тестування. Лікування, спрямованого на причини хвороби, а не на її симптоми. Звісно, цього кроку недостатньо, але вплинути на інші причини в рамках цієї вступної кампанії нереально.

«Ваші правила вступу не мають моральних «запобіжників». І треба ці запобіжники відновити, — вважає Альгірдас Забуліоніс. — У суспільстві немає механізму боротьби з порушенням моралі. Воно навіть не готове до цього. То чому ви хочете, щоб вашу проблему тепер вирішував тільки Центр оцінювання якості освіти?»

Звичайно, зручно перетворити це відомство та й саме ЗНО на цапа відбувайла. Як це часто й робиться в нас: погано написали тест з англійської мови — винен Центр тестування, який створив поганий тест. Не розв'язали задачі з математики — винен Центр тестування, що дав занадто важкі завдання.

І на цьому тлі передбачуване збільшення кількості міліціонерів і глушилок у пунктах тестування (за їхньої дуже сумнівної ефективності) може стати ще одним приводом для зниження градусу суспільних симпатій до тестування. Але хіба ми ЦЬОГО хочемо?

ZN.ua

7. Поради 200-бальниці: «Варто вірити в себе, як би банально це не звучало ...»

На черзі цікава історія зіркової екс-учасниці ЗНО, якій вдалося досягнути максимуму на тестуванні з математики. Цікаво те, що це єдиний предмет, до якого їй готувались допомагав лише посібник та шкільні уроки, а надихала вчитель з математики.

Як серед результатів ЗНО побачити 200 навпроти свого прізвища? І як дійти до цього? Читаймо та рухаймось разом.

Розкажи, будь ласка, про свій досвід ЗНО. Але спершу поділись своїми успіхами.

Я складала чотири предмети ЗНО: українську мову та літературу (196), географію (192), англійську (178) та

математику (200).

Яка підготовка передувала таким балам?

Готувалась я, можна сказати, рік. Ходила займатись до викладачів. Така підготовка значно якісніша, тому що дуже мене турбувала системність. Розуміла, що навряд чи мені вдасться самостійно правильно розподілити свій час, щоб займатися, та й взагалі – займатися (частіше, ніж коли «буде для цього настрій»).

Хоча, з іншого боку... Не повірите – математика (саме з цього предмету 200 балів, - ред.) – єдиний предмет, з яким репетитор мені не допомагав). Пам'ятаю, купила посібник «Підготовка до ЗНО», жовто-блакитного кольору, такі з усіх предметів були. Вирішила читати

його вдома. Почала, звичайно, з самого початку. Як же мене тоді роздратували детальні інструкції, на зразок: як множити/ділити в стовпчик і тому подібне. В результаті ці сторінки закинула на самому початку. Проте тести (типові завдання) там були чудові. Десять чи п'ятнадцять варіантів. Пройшла кілька на весняні свята, а решту – буквально в останні дні перед тестуванням.

Своїми 200 балами, впевнена, на 100% завдячую своїй вчительці зі школи. У моєму класі 3 учні здавали математику, і ці троє кожного уроку були біля дошки, розв'язували як типові, так і складніші, олімпіадного рівня, задачі. Вимуштрувала вона нас, за що їй безмежне Дякую.

Стосовно інших предметів, я теж використовувала матеріали тієї ж серії – жовто-блакитні посібники. Насправді вони досить непогані, це тільки математика в них дещо невдала вийшла. Особисто я їх перечитала практично перед тестами, але знаю багатьох людей, для кого це був «основний ресурс підготовки» і кому він дуже допоміг.

ЗНО давно позаду (у 2012, - ред.) Які твої найяскравіші спогади про ЗНО? І що таке ЗНО очима 200-бальниці?

Найяскравіші спогади пов'язані, звичайно, з результатом 200 балів – така собі невеличка «перемога» у житті...

Добре пам'ятаю день тестування, аудиторію. Одне за одним вирішую завдання, намагаюся не поспішати, все робити виважено. Нічого не рахую «про себе», все на папері, до того ж кожен дію перераховую по кілька разів, перевіряю протилежною (додавання – відніманням, множення – діленням), переживаю, щоб не

загубити десь якийсь десяток.

Коли дійшла до кінця, виявилось, що лишалось ще вдосталь часу, щоб перерахувати все ще в десятий раз) Коли впевнилася, перенесла відповіді у бланк, час якраз добігав кінця.

Перенесла – а всередині примарна думка «ВСЕ правильно». Навіть ПОДУМАТИ страшно, занадто все райдужно.

Викладач, яка сиділа у нас, симпатична молода жіночка, зібрала роботи, посміхнулася, обвела всіх поглядом і сказала «Бажаю вам отримати по 200 балів». Якийсь хлопець з аудиторії вигукнув: «У мене двісті буде». Усі посміялися. А я про себе: «Навіть думати не смій, зурочиш». Коли згодом в інтернеті виклали відповіді, я перевірила все – наче правильно. Думаєте, заспокоїлася? До самого оголошення результатів не покидала думка, що неправильно перенесла якусь літеру в бланк.

Наступного дня моя вчителька з математики запитала: «Ну як?» Мовчу (бо «накаркаю» ж), тільки дивлюся на неї... Вона: «Двісті?!» Я аж розсміялася, киваю головою... Рада була за мене, як за власну дочку)

Як ти вважаєш, чи перевіряє ЗНО рівень знань випускників, а високий результат дає «зелене світло» для вступу до ВНЗ?

Думаю, ЗНО – найоптимальніший варіант, принаймні на сьогодні. Щодо «зеленого світла» - беззаперечно «так».

Чи варто боятися ЗНО?

Ні, насправді. Однак воно перестає лякати тільки після того, як бачиш своє прізвище у списку зарахованих на бюджет.

Пригадую, що страх перед ЗНО допомагали долати вчителі у школі. Постійно «підкидали» якісь завдання, тести або що... Підтримували, вселяли надію та навіть впевненість – не тільки мені, усім :)

Найважливіше, це, звичайно, підтримка. Моя мама і сестра – дві людини, які безмежно вірили в мене і мотивували. Без них я б нізащо не впоралася.

Головне запитання: як поцілити в саме «яблучко», у 200 балів? Що порадиш молодшим «колегам» по ЗНО, тим, хто готується і хоче досягнути максимуму?

Вірити в себе, як би банально це не звучало ...

Я класу до 10 вважала, що 200 балів – це нереально. Влітку дізналася, що дівчина, сусідка, з якою ми у дитинстві дружили, здала на 200 українську. Наче небо впало) Таки реально...

А чи ти сама хвилювалася в день здачі кожного предмета? Як порадиш переборювати паніку та хвилювання, адже для багатьох це перешкода, яка не дає досягнути бажаного результату?

Ще й як. Вважаю, потрібно навчитися зосереджуватися. Просто в якийсь момент викинути все з голови і заставити себе думати у потрібному напрямку. Це не тільки переборює паніку, але й допомагає згадати таке, що навіть не пам'ятаєш, звідки взагалі це знаєш).

Головне – вірити в себе!

8. На ЗНО із Богом. Вадим Слободян із Івано-Франківська отримав по 200 балів із 3-х предметів

«У мене мрія — пов'язати своє життя з економікою, бо зі школи вона для мене такий предмет, що поєднує в собі знання з математики, географії, історії, тобто всього, що люблю».

Учень Івано-Франківської школи №25 Вадим Слободян, який на ЗНО набрав з української мови та літератури, історії України, географії по 200 максимальних балів, стверджує, що досягнув цього лише з Божою допомогою.

За даними Українського центру оцінювання якості освіти, такі ж результати в Україні продемонстрували всього лише

шестеро (!) із 320 тисяч випускників учасників цього процесу. І в цьому числі хлопчик з Прикарпаття. Впевнений, веселий, розумний талановитий, такий, якого без зайвого пафосу, можна назвати майбутнім держави, Вадим з радістю ділиться таємницями успіхів у навчанні.

Вадиме, насамперед вітаю із такими високими балами, і хочеться дізнатися, чому ти обрав саме ці предмети на ЗНО?

Історію та географію я полюбив ще з дитинства, як лише почав вивчати. Адже дуже цікаво було дізнаватися, як жили наші предки, географія—це ще цікавіше, бо вивчаєш природу, економічні особливості своєї країни та інших держав світу. Щодо мови

і літератури, то вважаю, що це має знати кожна людина. В більшій чи меншій мірі, але кожна, бо мова це душа народу, а як можна жити в країні, не знаючи душі, не маючи душі. Щодо математики, то цей предмет я також люблю, бо у цифрах є якась незбагненна наразі для мене гармонія. Там все впорядковано, чітко, логічно, у житті так немає, зате є в математиці. Проте із цього предмету я набрав трохи менше балів — 194. А у сумі у мене 794 бали.

Чи було хвилювання перед ЗНО?

Ні, адже я часто брав участь у олімпіадах різного рівня. Я є призером всеукраїнських олімпіад з географії та економіки. Із останнього предмету маю третє місце на всеукраїнській олімпіаді, а це ще 30 додаткових балів при вступі (Сміється. — Авт.). Хоча раніше, коли вчителі казали нам, що олімпіади — це важлива річ, яка дуже допомагає на незалежному оцінюванні, то я цього тоді серйозно не сприймав. А вже тепер, коли сам склав ЗНО, то бачу, що, справді, ті знання з історії та географії, які почерпнув з підготовки до олімпіад і турнірів, стали в пригоді. Але скажу, що під час ЗНО із української мови і літератури, я таки хвилювався, а згодом «втягнувся» у тестування.

Як ти дізнався про високі результати?

Після незалежного оцінювання хотів відпочити, адже постійно вчитися — втомлює. Тому пішов із однокласниками в похід у Карпати. Прийшов додому та вирішив заглянути на сайт і дізнатися про свої бали. Щоправда разом із батьками довго не міг зайти на сайт Українського центру оцінювання якості освіти.

А вже побачив результати, емоції, чесно, зашкалювали. Мама пішла одразу телефонувати бабусі, а я — повідомив вчителів. Адже це і їхня велика заслуга в цьому, вони мені допомагали, роками мене вчили. Особливо радів за географію, адже пізніше дізнався, що з усіх учасників в Україні на 200 балів географію склало лише 34. Це 0,4 відсотка. І я серед них. То був справді, щасливий момент! Окрім цього, я зрозумів, що на кілька кроків наблизився до мрії стати студентом.

У мене мрія — пов'язати своє життя з економікою, бо зі школи вона для мене такий предметом, що поєднує в собі знання з математики, географії, історії, тобто всього, що люблю. Наразі я вже подав документи до кількох столичних вишів: університету імені Т. Шевченка, Києво-Могилянської Академії та Київської політехніки. Подаватиму ще й до Львова. Щодо напрямків, то це «Міжнародна економіка», «Економічна кібернетика» та «Фінанси і аудит». Найбільше з усього приваблює економічна кібернетика. У майбутньому я хочу допомогти своїй країні і своєму народові. І треба починати із себе, зі своєї сім'ї. Бо кожна людина — це цеглинка, а держава — будинок. Тому від кожної цеглинки залежить цілісність і краса цього споруди.

У чому головна таємниця такого навчання та високих результатів на ЗНО?

Мені допомагає Бог. Віра є тією основою, яка допомагає кожній людині самовдосконалюватися в кожній галузі чи напрямі навчання і роботи. А Бог це джерело сили, тому Він завжди має бути в серці. Я щонеділі та на свята стараюся ходити до церкви. Так звик з дитинства, адже

дідусь і дядько в мене священики, і я з дитинства звик, що усе треба робити, просячи допомоги Всевишнього. Бо хто ми без Нього? Ну і звісно, треба вчитися й щоденно наполегливо йти до своєї мети, і все вдасться.

Які у тебе захоплення поза навчанням?

Звісно, це гра на гітарі й футбол. Із товаришами з двору ми організували футбольну команду «Бистриця». Але зараз майже всі футболісти здавали ЗНО і мало тренувалися. Ось поступлю — й надолужу з футболом. А гра на гітарі — для мене гарний спосіб відпочинку, але якогось чітко виначеного улюбленого музичного напрямку в мене немає. Усе—під настрій. А у спорті, то люблю дивитися матчі за участю англійської команди «Манчестер Юнайтед». Проте коли грають українські клуби, то, звичайно, вболіваю за них. Допмагаю батькам та сестрі. Мати у мене — приватний підприємець, а батько — колишній працівник УМВС, сестра вчиться у десятому класі.

Vikna.if.ua

9. Двістібальники обирають КНУ ім.Т.Шевченка

Якщо вам скажуть, що якісну освіту можна здобути лише у великих містах, розпіарених школах, гімназіях чи ліцеях – не вірте. Учень звичайної школи із провінційного містечка Христинівка Черкаської області довів усім – важливо не те, де ти навчаєшся, а бажання досягти вершин. Олександріві Завалістому такого запалу не бракувало. Його результат на ЗНО-2013 року – 794,7 бала (українська мова і література – 198,5, фізика – 200, математика – 200). Хлопець один із трьох найрозумніших дітей за підсумками зовнішнього незалежного оцінювання.

У школі вчителі розповідають про Олександра з гордістю. Кажуть – захоплюється фізикою, багато читає

спеціальної літератури, має творчі здібності. А ще він закінчив музичну школу за класом гітари, є лауреатом обласного конкурсу солістів – виконавців дитячих музичних шкіл області.

До балів на ЗНО Олександр сміливо додає іще 196,2 за шкільний атестат. Учорашній випускник – золотий медаліст у школі. А також бронзовий призер третього етапу Всеукраїнської олімпіади з української мови та літератури. Як Олександріві Завалістому вдалося опинитися серед лідерів на ЗНО і якому ВНЗ дістанеться така перлина ?

Олександр, поділись секретом, що треба зробити, щоб отримати 200 балів?

Я не скажу, що була якась система у моїй підготовці. Ні. Я просто любив те, чим займався. Багато готувався вдома, але й до репетиторів ходив. Я не просиджував над підручниками цілодобово. Завжди знаходив час для відпочинку та прогулянок. Тож підготовка до ЗНО мене сильно не обтяжувала.

Ти складав українську мову і літературу, фізику та математику. Оціни ці тестові завдання.

Буду лаконічним. Тести не складні. Під час написання я зосередився на роботі. Мене навіть технологічні перерви не відволікали.

А у тебе пробували списати?

Ні, на жодному предметі ніхто не просив підказок.

Дай пораду майбутнім абітурієнтам, як готуватися до ЗНО-2014.

Головне, починати готуватися до ЗНО заздалегідь. Не зубрити, а намагатися вникнути в матеріал, в його суть. І ще, підготовку не потрібно сприймати, як щось важке.

Ким хоче стати двістібальник Олександр Завалістий?

Я планую вступити до Київського національного університету ім.Т.Шевченка на фізичний факультет. Дуже люблю фізику і мрію про те, щоб стати вченим, досліджувати і створювати щось нове. Але для початку хотів би вивчити те, що уже відоме науковцям, а інформації за двісті років досліджень всесвіту, повірте дуже багато. Мені, було б цікаво познайомитися з видатними фізиками, такими як Мічіо Каку.

Ти вже не перший двістібальник, який розповідає, що збирається пов'язати долю із КНУ ім..Т.Шевченка. Схоже, що цей університет забере чи не усіх успішних випускників.

(сміється...)

794,7 бала стали для тебе несподіванкою?

Я готувався з репетитором, тому одразу після тестування ми все перевірили і вже знали, скільки балів я набрав. Отже – очікував двохсот балів. Але коли на інформаційній сторінці засвітилося 200, то все одно була велика радість. Особливо для бабусі і мами – вони щиро мене вітали.

Я хотів би їм подякувати за віру і підтримку. А також вчителям і репетиторам.

Pedpresa.com.ua

10. ЗНО очима спостерігача

І нехай я здавав не ЗНО, а вступний, і не хімію, а математику, все одно головне в іншому: ЗНО для кожного з цих молодих людей дуже і дуже важливий день.

Зареєструвавшись громадським спостерігачем за проведенням зовнішнього незалежного оцінювання, поспішаю на свій перший іспит. А що я сам пам'ятаю зі шкільного курсу хімії? Буває органічна та неорганічна... C_2H_5OH ... Самі лише уривки. Але нічого – моя роль сьогодні не перевіряти, не підказувати, а спостерігати за дотриманням процедур ЗНО.

Ранок – чудовий, сонячний. У подвір'ї школи (пункту тестування) безпечно

граються школярі. Цим ще зарано думати про ЗНО – мабуть що клас 1-й, максимум 2-й. А от біля входу чекають майбутні абітурієнти. Їх не багато поки що, ще рано. Дехто спілкується, хтось читає підручник з хімії. «Перед смертю не надышишься!», - зауважує цьогорічна випускниця Тетяна. Вона хоче стати лікарем, скоріше за все педіатром, і у своїх знаннях більш-менш впевнена. Тетяна вважає, що на цій роботі головне не боятися крові, а все інше додасться. Бажаю їй успіху і проходжу всередину, реєструватись. Знайомлюсь з відповідальним за пункт тестування, це директор школи, в приміщенні якої зробили пункт тестування, та з уповноваженою

особою від Центру оцінювання якості освіти. Приємні такі люди – веселі, сподіваюсь і працювати з ними буде легко.

Зареєструвавшись, йду перевіряти приміщення та аудиторії, адже всі кімнати окрім необхідних для тестування мають бути зачинені та опломбовані. По коридорах бігає заступник відповідального – вирішує останні організаційні питання. Чи на всіх дошках є необхідні написи, чи у всіх є бейджи, чи достатньо табличок і таке інше. Та в цілому все гаразд, підготувались добре, час випускати дітей, які вже вистроїлись у довжелезну чергу до пункту тестування.

Деякі батьки стоять у черзі поруч зі своїми дітьми. Їх пильний погляд завершується лише коли дитина проходить контроль на вході. Як не дивно ніхто не спізнився. Але й без ексцесів не обійшлося. Одна дівчина замість паспорта взяла учнівський квиток. Пропускати її в такому разі заборонено. Дівчина - в сльози. Це й не дивно, ситуація дійсно не з приємних: тепер їй доведеться чекати наступного року. І хоча відповідальний і намагається її трохи заспокоїти, та допомогти ніяк не може. Буквально в останню мить прилетіла мати з паспортом доньки. Якби вона приїхала на хвилину пізніше, дитину до пункту вже б не пустили. Та все минулося, сподіваюсь ці нервування не завадили їй добре написати тест. Всі завдання знаходяться в опечатаному сейфі відповідального, в спеціальному контейнері. Кімната з сейфом здивувала. Таке враження, що знаходишся у військовому штабі. Скрізь макети та плакати на тему другої світової війни і атмосфера наче ми не зошити з завданнями ЗНО з цього сейфу дістаємо, а секретні документи зі схемами та планами

розташування стратегічних об'єктів. Тільки коли розпочали розподіляти сек'юр-паки (спеціальні пакети з завданнями) між інструкторами, я знову опинився у загальноосвітній школі. Адже інструктори - це звичайні вчителі, які одразу чимось нагадали мені моїх власних вчителів з моєї рідної школи... І чим вони тільки схожі?

І от я в аудиторії, і знов відчувається напруження. На партах необхідний мінімум, мати при собі будь-які електронні пристрої, включаючи калькулятори та мобільні телефони суворо заборонено.

П'ятнадцять пар очей сконцентровані на інструкторі і намагаються не пропустити жодного його слова. Скоріше за все, вони все це чули в школі, але не для того вони стільки готувались до цього тесту, щоб не скласти його через якусь дрібничку.

На інструктажі для громадських спостерігачів нам розповідали про випадок, коли учаснику тестування анулювали результат через те, що його мобільний задзвонив у кишені за двадцять хвилин до завершення тесту. І навіть якщо він ним не користувався, правила він все ж таки порушив. Мав залишити свій мобільний у спеціально відведеному місці для особистих речей.

Після перших десяти хвилин від початку тесту напруження поступово почало спадати. Звично зашелестіли зошити з більш-менш знайомими завданнями та питаннями. Почався спокійний робочий процес, ніхто нікому не заважає, не допомагає. Інколи піднімається рука з уточнюючим запитанням, підводяться до стелі очі, наче намагаються прочитати там заховану у глибинах пам'яті відповідь, нервово постукують пальці по парті.

Якщо і були ті хто сподівався списати,

гадаю вони швидко ці сподівання залишили. Аудиторія – це невеличкий шкільний клас, в якому знаходяться два інструктори, також можуть бути присутніми незалежні спостерігачі, учні сидять по одному за партою. Мое місце спостерігача знаходиться позаду аудиторії і з нього всіх видно як на долоні. У коридорах на кожному поверсі також знаходиться персонал, який відслідковує спроби скористатися мобільним телефоном. Сьогодні таких спроб у цьому пункті зареєстровано не було.

Хоча на тест було відведено дві з половиною години, першого учасника, який з ним впорався, я побачив у коридорі вже після першої години від початку. Хлопець чесно зізнався, що не дуже впевнений у своїх результатах, він намагався навмання обрати правильну відповідь, якщо її не знав. В більшості учасників, до яких я звернувся після тесту, склалося враження, що тест досить складний, не дивлячись на те, що вони ретельно готувалися. Та все одно вони були досить впевненими в успішних результатах і сподівалися тільки на краще. Поступово всі аудиторії спорожніли і учасники повернулись у звичний для них світ до друзів та батьків чекати на свої результати.

В цілому моє перше враження від ЗНО позитивне. Організація на досить високому рівні. Людей в класі небагато, повітря добре провітрюється. Зовсім по іншому все виглядало на моїх вступних до КПІ, де в аудиторії знаходилося більше ста абітурієнтів, а в черзі для подачі документів довелося стояти два дні.

Навіть останній інцидент не зіпсував мого враження. Один з вчителів випадково зіпсував сек'юр-пак з відповідями учасників тестування, і його не можна було належним чином закрити для відправки до

центру оцінювання. Довелось писати пояснювальну записку та пакувати відповіді у паперовий пакет для кореспонденції. Але при цьому доклали всіх належних заходів для запобігання відкриттю пакунка. Відповідальний за пункт тестування та представник центру оцінювання поставили на ньому свої печатки, пакет додатково проклеїли скотчем. Його помістили разом з іншими до контейнеру та відправили до центру оцінювання.

Залишається побажати йому якнайшвидше дістатися до пункту призначення, а учасникам зовнішнього оцінювання та їхнім батькам – гарних результатів.

Автор: Юрій Бульба

